

Олга Маркова,  
Момчил Карамитев

---

**РИЦАРЯТ НА ДОБРОТО**

*Книга за Апостол Карамитев*

София, 2023

© Издателство „Изток-Запад“, 2023

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

Снимките на страници 95, 99, 101, 102, 107 и 109 са любезно предоставени от архива на *Българска национална филмотека*.

Автор на снимката на с. 107 – Милка Русинова

Автор на снимката на с. 109 – Георги Русинов

© Олга Маркова, автор, 2023

© Момчил Карамитев, автор, 2023

© Татяна Йович, оформление на корицата, 2023

ISBN 978-619-01-1348-5

Олга Маркова  
Момчил Карамитев

# Рицарят на Доброто

*Книга за Апостол Карамитев*





## СЪДЪРЖАНИЕ

Вместо увод	
<b>ЛИЧНОСТ: ЕНИГМА ИЛИ РЕАЛНОСТ</b> .....	7
<b>ИКОНА НА РОДНОТО КИНО И ТЕАТЪР</b> .....	15
<b>РОДОВА ПАМЕТ</b> .....	25
<b>АПОСТОЛ – БАЩА И СЪПРУТ</b> .....	31
<b>ДА ЗАПЛУВАШ В СВОИ ВОДИ,     БЕЗ ДА ЧАКАШ ЗВЕЗДНИЯ МИГ</b> .....	39
<b>ПОДВОДНИТЕ КАМЪНИ НА НАЧАЛОТО</b> .....	51
<b>ЛЮБИМЦИ НА ТЕАТРАЛНАТА СЦЕНА</b> .....	63
<b>ЖАЖДА ЗА ЕКСПЕРИМЕНТИРАНЕ,     ЗА СЪВЪРШЕНСТВО</b> .....	71
<b>ВЪЗХОДИ И РАЗОЧАРОВАНИЯ</b> .....	81
<b>ФИЛМОВИ ПРЕВЪПЛЪЩЕНИЯ     НА БЪЛГАРСКИЯ МАСТРОЯНИ</b> .....	93
<b>ПРОФЕСИОНАЛНИ ИЗЯВИ     ПО ВРЕМЕ НА „БЕЗРАБОТИЦА“</b> .....	115
<b>РАЗВИТИЕТО – ДЪЛГ КЪМ САМИЯ НЕГО</b> .....	123

<b>ПОДХОДЪТ МУ КАТО ПЕДАГОГ .....</b>	<b>133</b>
<b>ЧЕДО НА НАРОДНИЯ ТЕАТЪР .....</b>	<b>147</b>
<b>ЖИВОТ, ОТДАДЕН НА НАСТОЯЩЕТО .....</b>	<b>159</b>
<b>И ВСЕ ПАК... ХОБИТА .....</b>	<b>167</b>
<b>ЗАКЛЮЧЕНИЕ .....</b>	<b>173</b>
Епилог	
<b>ПРАЗНИЦИ НА ДУХОВНОСТТА .....</b>	<b>177</b>
<b>ПОЗНАТИЯТ НЕПОЗНАТ АПОСТОЛ КАРАМИТЕВ</b>	
(споменът на Момчил Карамитев за неговия баща) .....	187
<b>СЦЕНИЧНИ ОБРАЗИ НА АПОСТОЛ КАРАМИТЕВ .....</b>	<b>201</b>

## ВМЕСТО УВОД

### **ЛИЧНОСТ: ЕНИГМА ИЛИ РЕАЛНОСТ**

Той не искаше да се пише книга за него. Беше убеден, че още е рано. Вярваше, че пред него има много време, за да покаже на сцената и на екрана онова, което мечтаеше да постигне. Но преждевременно повалилата го смърт няма отношение към упорития му стремеж за съвършенство. Тя го покосява изневиделица във възходящия полет, преди да достигне върха на творческата зрялост – така, както самият той си го представяше. Колко жалко, че полетът му е обезкрилен. Надеждата за съвършенство – изпепелена. Някак странно е как тази съдба напомня творческия устрем и ранната смърт на Андрей Тарковски. Историческите паралели на такива уникални личности очевидно свидетелстват за рядка по рода си, изключително всеотдайна преданост към професията, за интензивно горене и изгаряне в нея...

Сега вече не можем да поискаме разрешение за надникване в личната светая светих на Апостол Карамитев. И се насочваме към добросъвестно своеволие. А той ще ни съзерцава отгоре, ще ни насочва с разбираща очарователна усмивка и окуражителен поглед. Неговата мембранна чувствителност ще долавя нашия трепет и страхопочитание пред олтара на една незабравима личност и талант. Неслучайно в мемоарите си яркият ни театрален режисьор Леон Даниел възкликва: „В един момент изведнъж осъзнах какво ни очаква след време, когато хората ще се питат как е играл... Апостол Карамитев. И няма да могат да разберат.“

Чужд на понятието „звездомания“, погубило толкова творци, ненадминатият до днес артист с живот на аскет и душа на рицар постига недостижими върхове и в театъра, и в киното, които по

същество са интимни изповеди, разкриващи богатството на неговия вътрешен свят. С изключително усърдие и работохолизъм гради образ след образ – петдесетина на сцената и двадесет на екрана: твърде различни и по външност, и по мисловна енергия. Но никой от тях не възпроизвежда собствената му личност. Непрестанно живее чужд живот, влиза под кожата на различни характери по една безкрайна интонационна парабола – от лирико-романтични, през дълбоко психологически, дори трагедийни, до взривяващо комедийни, с които обогатява човешкото съзнание и екзистенциален опит. У всеки свой герой търси вътрешната му интимна същност от неочаквани гледни точки. Необичайният ракурс, с който осветява духовния свят на различните персонажи, разкрива, от друга страна, сложния мисловен път на твореца при всяко отделно превъплъщение, неговия личен подход и емоционално напрежение, с които отхвърля елементарните решения. С магията на изкуството винаги доказва вътрешната си убеденост в мисията на човешкия индивид на земята; в креативната роля на личността в социото. Сам се назовава „търсач на щастието“. А щастието?! „То е непостижимо, но си струва да летим към него“, както ни напомня Стендал в „Пармският манастир“.

Юношеството и младостта за Апостол са период на търсения и безпокойство, когато все още се чувства в преддверието на живота. Там, където дори не подозира какъв сложен и трънлив творчески път го очаква. Той се формира като неспокойна, честна и справедлива личност, с трепетна чувствителност към всяка неправда; с вътрешен подтик към проникване в тайните кътчета на човешкото битие.

Изградил своя волеви и непреклонен характер със силата на бушуващото край него бургаско море; съхранил в съзнанието си глъчката на задъханото ежедневие на пристанището, мириса на риба и волните моряшки песни, актьорът натрупва в душата си богата палитра от колоритни образи (обогатена по-късно с персонажи на италианския фолклор и литература), която ще излезе след години на сцената и на екрана. Като дете и юноша мечтае да избяга с кораб – без значение накъде. Свят широк, необятен. Пътешествия безброй. Та кой друг би бил по-способен от изкуст-



вото да разгори пламъка на такава приключенска страст? Още повече че самият Бургас, известен със своите театрални традиции, го изкушава да надникне в магията на Мелпомена; опитва се да събуди неговото въображение; да го накара да усети диханието на публиката. Младежът не се свени да върши черна работа – да лепи афиши, да мете салона, да бърше столовете... за да го пускат да гледа представления и филми. А в дома си забавлява роднините с невероятни, измислени от самия него истории, в които границата между лъжата и фантазията често се размива. Неговият любим преподавател по литература в Италианското училище Димитър Райнов отрано забелязва склонността му към театъра и му дава роля в оперетката „Тежкото семейство“. Става дума за детска драматургия с пределно прост сюжет: две деца, оставени сами вкъщи, се забавляват с очарователни поразии. Елементарна фабула, но вдъхновяваща всяко дете, подобно на историите с Макс и Морис. Изключителен шанс за учениците е срещата с такъв учител, който пленително им чете стихове на Ботев и Яворов, Вазовата „Грамада“ и т.н., приобщавайки ги и емоционално, и аналитично към националната литературна съкровищница, без да се придържа стриктно към задължителната програма. Апостол започва сам да разиграва театър с децата. Драматизира приказката „Дядо Гъбарко“ и от нея прави постановка. На една съученичка поверява и двете роли: на Момичето и на Гъбката. Редом с патриотичната подготовка, в същото училище се изучават разни италиански пиеси като „Лъжецът“ и „Ветрилото“ на Карло Голдони, „Царят Елен“ и „Турандот“ на Карло Гоци; както и оперети: „Червената шапчица“, „Пепеляшка“, „Малката холандка“... Тези първи наивни опити на сцената вероятно са примитивно, но безспорно предизвестие за началото на последвалата трудна артистична кариера...

Но преди нея съдбата го принуждава да усвоява различни професии: от обушарски и кафеджийски чирак срещу нищожно възнаграждение, през боядисване на огради, до поддържане на жп линии на пристанището. Така той постепенно вниква в менталитета на различните социални слоеве. Средата на махалата, в която израства с двамата си братя, също участва активно в оформянето на неговия морален критерий за стойността на човека: да бъде

оценяван не по приказките, а по делата; да брани достойнството си при всички обстоятелства. Тя му помага отрано да проникне в необичайното съчетание на противоположности у хората; да забележи материалните контрасти на обществото и да определи своето място в него, съхранявайки родовата си патриархалност. Очевидно спасение от бедността, бягство от действителността той е търсил в четенето на сериозна литература. Всеки следобед след учебни занятия е тичал в библиотеката. Впоследствие сам отбелязва, че неговото довоенно поколение усеща дълбоко и драматично социалната несправедливост на обществото, в което живее. Изявил сериозен интерес към литературата и в италианската, и в българската гимназия, които завършва успешно, отрано се влюбва в творчеството на Ремарк: на особена почит в дома му е романът „На Западния фронт – нищо ново“. А когато влиза в казармата на 18 години, единствената книга, която носи със себе си, е „Обратният път“. „Допадаше ми това чувство за устойчивост – споделя той. – Носех го сам, защото бях на най-ниското стъпало на живота и имах поводи да изпитвам и унижение, и да търпя несправедливи подигравки. Вълнуваше ме въпросът как бих могъл да се измъкна от този живот, да направя нещо от себе си, да бъда нещо по-друго.“ И постепенно се насочва към мечтата да стане артист.

Започва обаче Втората световна война, която променя човешките планове. Едва завършил военна служба (1944–1945), веднага го мобилизират и изпращат на фронта. Бил е командир на взвод от зенитна бригада. Удостоен е с орден за храброст. С войската стига чак до Унгария, където по ирония на съдбата (макар че от малък се е грижил за впрегатен кон) тъкмо кон го рита в крака и му оставя белег... Но началството разпорежда да се завърнат в родината. След години Апостол споделя със сина си Момчил, че един от най-хубавите мигове в живота му е раздялата с казармата, в която е преживял куп неприятности и унижения; бил е на косъм от повеждане на съдебно дело срещу недобросъвестни, жадни за власт и кариеризъм началници. Неговата мечта за справедливост очевидно е била жестоко накърнена.

В края на 1944 година пристига в разрушената от бомбардировките столица. Решава да постъпи в Юридическия факултет на

Софийския университет. Но още първата година научава случайно от радиото, че е създадена Школа към Народния театър. Сам се подготвя в мрачната си скромна квартира – приземна стаичка зад Женския пазар, наета от по-големия му брат Асен. Изненада за самия него е високата оценка, която получава на приемния изпит, и без колебание се записва в Школата. „От този ден всичко си дойде на мястото – споделя той. – И моето съществуване придобива смисъл. Това усещане ми остана за цял живот. Върша ли нещо извън изкуството, намирам го за пропиляно време“. Там се запознава с Маргарита Дупаринова, която по-късно става негова съпруга.

На 16 август 1947 г. е назначен като стажант-артист в Народния театър. Свещена дата! С невъобразими последици. В личното му досие, съхранено в театъра, се забелязва молба с дата 20 юни 1949 г., в която желае да се отложи държавният му изпит по режисура, тъй като не е могъл да се подготви, „зает с актьорската си работа“. Към режисурата той ще се върне много по-късно, почти след 25 години актьорска кариера. До ден днешен хората не знаят, че в Школата е учил и режисура, не само актьорско майсторство. Тъкмо Народният театър се оказва и мястото на внезапно пламналата любов с Маргарита Дупаринова. Тогава е бил на 25 години. Двамата са включени да участват в постановката на пиесата „Фунте Овехуна“ на Лопе де Вега: тя играе главна роля, а Апостол е в масовката. От ранното ми детство помня постановката на Стефан Сърчаджиев „Ромео и Жулиета“ (1953–1954), в която актрисата майсторски пресъздава образа на младото влюбено момиче, а на Карамитев са възложени три роли в трите състава: на Ромео, на Меркуцио и на Тибалт. (Сменя се със Спас Джонев и с Йордан Матев.) Уникален художествен факт от биографията на театралното изкуство!

И тъй като е решителна и емоционална личност, той организира скромен ритуал за женитбата си с Маргарита: след финала на представлението, в уюта на обграждащите ги декори, двамата разменят „халките“ си на сцената, направени импровизирано от шнур на завеска, изоставен в костюмния гардероб. Насърчаван с бурни аплодисменти от страна на колегите, вдига на ръце Маргарита и я отнася в гримьорната. Датата на това събитие е 21 август 1948 г. На другия ден намират свидетели и с букет карамфили

извършват бракосъчетание в райсъвета чак в Княжево, защото не са записали предварителен час. Поливат празника с топла бира в малък ресторант, но пък си хапват филе от акула... След години, при посещение в Рим, Апостол купува за съпругата си сребърен пръстен, като дълго се пазари за него: с удоволствие упражнява с продавача италианския език, който владее.

На закачливия журналистически въпрос – как Апостол се е влюбил в Маргарита, – зададен наскоро в предаването „Извън играта“ по БНТ, дъщеря им Маргарита отговаря: „Майка ми беше специална, а баща ми имаше радар за специални хора.“ Тя споделя с вълнение как до ден днешен случайни минувачи, като я срещнат на улицата, започват разпалено да говорят за баща ѝ. Не си гледат нито часовника, нито мобилния телефон. Има мигове, когато времето наистина е спряло. Явно харизмата на Апостол продължава да витае до днес в духовното пространство.

Но тя първо е превзела сърцето на Маргарита. Години след смъртта му вдовицата откровено споделя: „Понякога ме болеше, че Апостол има толкова много почитателки“, и бърза да допълни великодушно: „Но то кой не се е влюбвал в него?! Даже и животните край него го харесваха.“

А участието на Апостол в масовката на „Фуенте Овехуна“ дава началния тласък към галерията от уникални образи, която ще го обезсмърти. Към всяка роля търси нестандартен ключ и с него отключва същността на персонажа. Всичко друго, което върши извън изкуството, смята за пропиляно време. Само на сцената и на екрана „плува в свои води“. Убеден е, че единствено изкуството е в състояние да предаде великата игра на природата; неизчерпаемата фантазия, с която тя постига диалектиката у човека. Същевременно в историята на българския театър остава един неизвестен, но твърде съществен факт. Дупаринова е единствената наша актриса, която рецитира целия монолог на Жулиета на английски език (усвоен в Американския колеж)! Когато колеги от родината на Шекспир я слушат, захласнати, по време на нейно посещение в Лондон с българска културна делегация, водена от Людмила Живкова, те остават смаяни от такава неочаквана за тях ерудиция. Скоро от английския представител на Кралския Шекспиров театър е отправена молба към нашата културна мисия

да съдейства за едно турне в българската столица. Очевидно вече са били информирани, че в Народния театър „Иван Вазов“ се поставя пиесата и има актриса, която владее английски. В отговор на тази молба е последвала визитата у нас на Кралския Шекспиров театър през 1982–1983 г. Ето как се случват наистина значими културни събития.



*Плакат*



# НАРОДЕН ТЕАТЪР ИВАН ВАЗОВ

носител на ордена Георги Димитров

## КАМЕРНА СЦЕНА

Събота, 14 февруари, 19 часа

ЗА ПЪРВИ ПЪТ

# ХЕНРИХ IV

пиеса в три действия от  
**ЛУИДЖИ ПИРАНДЕЛО**

Превел Светозар Златаров

Участуват нар. артист Апостол Керемитев, лауреат на Димитровска награда, Виолета Бахчеванова, Адриана Андреева, Сава Хашъмов, Венелин Пехливанов, Емил Стефанов, Николай Николаев, Асан Георгиев, Емил Капудалиев, Стефан Стайчев, Соломон Аладжем и др.

Постановка на  
засл. артист **ЕНЧО ХАЛАЧЕВ**

Художник  
**АТАНАС ВЕЛЯНОВ**

Художник на костюмите  
**МАРИЯ ТРАНДАФИЛОВА**

Музикално оформление  
**КРУМ ТАБАКОВ**

## ИКОНА НА РОДНОТО КИНО И ТЕАТЪР

Личният съкровен спомен, изглежда, е последното достойно събогуване с човека, за когото си бил убеден, че е безсмъртен. Той не може да те напусне дори когато губиш понякога самия себе си в задъханото ежедневиe. Над него няма власт нито интернет, нито чуждото мнение. Човешкият досег, интимното състрадание и съпричастие не са по силите и на най-съвършения робот. Така че именно в тях трябва по-често да се вираме, за да търсим измеренията на моралните стойности в настоящето...

Годината е 1970, когато ликът на Апостол Карамитев ни пресреща отвсякъде: и от театралните, и от филмовите афиши, и от ефира, и от телевизионния екран. Място на действието: пред живописната Руска черква. Запъхтян, задъхан, както го помня във всекидневието, прегърнал огромен букет от безкрайните си почитатели след някакъв рецитал, той пресича бул. „Руски“ и съзирайки ме, се запътва към мен. Спирам и след минута в ръцете ми се оказва този незаслужен от мен чужд подарък с неизмерима стойност. Дори на сватбата си не съм виждала толкова много изящни цветя. Бързаш за запис в Радио София, Апостол безмълвно се отдалечава, продължавайки да ме гледа с доброжелателните си очи. А аз оставам няколко минути стъписана, в неловко мълчание. Влизам в черквата и оставям част от букета пред олтара...

През целия си живот неуморният творец бе твърде зает, за да намери време да се зарадва на успеха, на славата. Струва ми се, че дори не забелязваше нейния ореол. Беше достатъчно критичен и към себе си, и към колегите. „Това, което сме взели от хората, трябва да им го върнем“ – бе неписаният девиз в неговото творчество. Не съм чула една клюка нито за личния му живот, нито за тези, с които работеше. Някаква невидима светлина, романтична

приповдигнатост озаряваха присъствието му, което навсякъде бе осезаемо. Често повтаряше: „Животът трябва да се изживее достойно и по човешки.“ Но неговият трая само половин век. Творчески зрял, не стигна до възрастта на творческата зрялост. Сякаш Бог чу желанието му да умре „млад и интересен...“ Винаги пръв се е появявал на репетиция в театъра или на часове в Театралната академия, където преподава, и последен си е тръгвал. За колегите и за студентите той е безспорен авторитет, емблема на професията и същевременно изключително добронамерен приятел, чието слово и съвети не подлежат на съмнение.

За нито един от създадените от него екранни образи в над двадесет филма не бихме помислили: актьорът би могъл и повече. Още в третата игрална творба на социалистическата кинематография – „Утро над родината“ (1951), по сценарий на Камен Калчев, която чрез младежки съдби и преживявания разкрива епохалния сблъсък между новото и старото, режисьорите Антон Маринович и Стефан Сърчаджиев съзират неговия актьорски потенциал за проникване в душевността на подрастващата генерация. Едно след друго се зареждат участията му в „Наша земя“ на същите режисьори, по сценарий на Анжел Вагенщайн и Хаим Оливер (там за първи път му възлагат роля на положителен герой); „Под игото“ (и двата 1952 г.) на Дако Даковски, по едноименния роман на Иван Вазов; „Песен за човека“ (1953) на Борислав Шаралиев, по сценарий на Христо Ганев; „Героите на Шипка“ (1954) на Сергей Василев; романтичната комедия „Това се случи на улицата“ (1955) на Янко Янков, по сценарий на Павел Вежинов, където му поверяват главната роля на очарователния, но непрекъснато нарушаващ правилата и нормите шофьор Мишо; последвана от ролята на Ферхад в българо-чехословашката продукция „Легенда за любовта“ (1957) на известния режисьор Вацлав Кръшка по сценарий на Назъм Хикмет, в партньорство с Емилия Радева (кинотворбата има две версии: българска и чешка, а Апостол изпълнява главната роля и в двете версии, при това – на чешки език!); на Страхил в „Хайдушка клетва“ (1958) на Петър Б. Василев, по новелата „Хайдутин майка не храни“ на Орлин Василев, където му партнира Гинка Станчева (Ивана); на близнаците Радослав и Радосвет в популярната комедия „Любимец 13“ (същата година), отново с



Гинка Станчева (Елена); на Владимир Янчев, по негов сценарий; на Стефо в „Двама под небето“ (1962) на Борислав Шаралиев, по сценарий на Анжел Вагенщайн (с Виолета Донева); на Апостол Прашинков, лазещ с виртуозна пластика по покрива, за да хване летящата хартия, в комедията „Специалист по всичко“ (1962) на Петър Б. Василев-Милевин, по сценарий на Павел Вежинов, в уникален дует пак с Г. Станчева (Нели 1); на вуйчото на Ваньо в любимата на всички семейна драма „Рицар без броня“ (1966) на Борислав Шаралиев, по сценарий на Валери Петров; на инспектор Дамянов в съвместната продукция на Западен Берлин и България „Малки тайни“ (1968) на Волфганг Щауте, по сценарий на Щауте и Анжел Вагенщайн, с композитор Милчо Левиев. И като творчески връх в неговата кариера – образът на учения Петър Александров, който пише книга „Психология на чувствата“ в психологическата драма „Бялата стая“ (1968) на Методи Андонов, по сценарий на Богомил Райнов, създадена по повестта му „Пътища за никъде“. Тя сякаш пророчески звучи биографично за самия него, тъй като личната диагноза, която получава през 1972 г., съвпада с тази на героя.

А последната негова роля, и то главната – на Царя в „Сватбите на Йоан Асен“ на Вили Цанков от 1975 г., по сценарий на Евгени Константинов, за жалост, се оказва лебедовата му песен. Тя е довършена от Коста Цонев. В трактовката на този образ е налице едно почти класическо съчетание на историческа достоверност с форми, характерни за трагедийния жанр. Твърде сложен е пътят на нейното постигане. Първоначално режисьорът подготвя актьорския екип на маса в течение на два месеца, както при поставяне на пиеса. Когато разясненията по текста приключват, пристъпва се към снимане. Максималистичният характер на Апостол го подтиква да изчете всичко публикувано за Йоан Асен: от дрехите, които е носил, до навиците му, както и за средата около него... Бързал е, защото е знаел, че няма време. Коварната болест, за която е бил осведомен само Вили Цанков, е напредвала; могла е да го прикове на легло във всеки миг. Близките му откриват една картичка, която им е изпратил от Плевен, където са снимали масовките в казарми, с безброй войници в исторически костюми, битката при Клокотница. Снимачният процес в заледеното езе-

ро, при изключително тежки условия, се отразява зле върху и без това разкластеното здраве на актьора. Още повече че е бил изваден от болница след бъбречна операция, за да снима 2–3 епизода. Трябвало е да мине на кон сред войниците и да им каже няколко реплики. Съдържанието на изпратената картичка е кратко и повече от ясно: „Привет от Плевен, където снимам след операцията, с безумно тежка броня, на кон, при жега от 45 градуса.“ На мястото на подписа се чете: „кандидат-покойник“... По странно стечение на обстоятелствата съдбата на Апостол до голяма степен повтаря орисията на Жерар Филип: ранна слава, безброй почитатели и почитателки, само един брак и ранна смърт.

Духовният мисионер на съдбата (на старогръцки името „Апостолос“ означава пратеник, а в началото на XIX в. към значението на думата се придава смисъл „главен защитник на нов принцип или система“) със своите 50-ина роли в театъра, запечатани в статии, портрети, рецензии, отзиви, интервюта и снимки, както и 20 в киното, отправя неповторими, дълбоко лично преживени послания към зрителите, които му отвърщат с вечна преданост. Отлично помня какъв проблем беше да намериш билет за много от спектаклите в Народния театър „Иван Вазов“ с негово участие: Ромео в „Ромео и Жулиета“ (1954) на Шекспир, в партньорство с Маргарита Дупаринова; Маркиз Поза в „Дон Карлос“ (1955) на Шилер; Сергей Чагин в „Майка на своите деца“ (1956) на Ал. Афиногенов; Гвидо Феранти в „Херцогинята от Падуа“ (1957) на Оскар Уайлд; Вестител в „Антигона“ (1958) на Софокъл; барон Пертус в „Седем века в океана“ (1959) на Ал. Касона; Глумов в „И най-мъдрият си е малко прост“ (1961) на Александър Островски; Биф в „Смъртта на търговския пътник“ (1964) на Артър Милър; Стретън в „Добрата стара Англия“ на С. Моъм; Джери Райън в „Двама на люлката“ (1965) на У. Гибсън; Джо в „Мигове от живота“ (1966) на У. Сароян; граф Лестър в „Мария Стюарт“ (1970) на Шилер; Николай Коперник в „Краят на книга шеста“ (1971) на Й. Брошкович; Пьотр в „Еснафи“ (1971) на Горки...

В моето съзнание гравирани остава многопластовият образ на Хенрих IV в едноименната пиеса на Луиджи Пирандело, който Апостол изгради през 1970-а на Камерна сцена в постановката на Енчо Халачев. С хрипкав глас, иронична усмивка, стаена скеп-



*Като Хенрих IV от едноименната пиеса на Пирандело, 1970 г.*

тично печал в предусещането на лошо или добро, което се очаква да дойде, сезони наред този герой е епицентър на културния ни живот не само заради уникалното изпълнение, което поражда с бликаща фантазия и изумителна сценична техника. При това в толкова сложна по замисъл роля! А там... в камерна, задушевна обстановка всяко негово трепване, всяка мимика, всяко дихание се виждат сякаш под лупа. Етюд за актьорска виртуозност; театрален опус „в горно до“ (извинете ме за моите лични възторжени дефиниции!). Вечер след вечер изключителният актьор отправя към зрителите емоционалния призив: на всяка цена, при всички обстоятелства да съхранят мъжествеността си; да бъдат достойни и предани на истината. До ден днешен отеква в съзнанието

ни неговият блестящ монолог, в който всяка дума е поднесена с точна артикулация и верен патос: „Ах, шутове, шутове, шутове...“! Изпитвам усещането, че той бе роден на този свят, за да интерпретира класически репертоар. Неслучайно Камерната сцена, на която създава незабравимите образи и на Иванов в „Амазонката“ от Богомил Райнов, реализирана от Георги Аврамов, и на Виктор Франц в „Цената“ от Артър Милър, постановка на Моис Бениеш, две години по-рано, бе кръстена на негово име... Личности красиви, мъжествени, с ясно изявена позиция!

Същевременно Карамитев никога не е обичал красивите артисти; предпочитал е онези, които носят нещо различно, особено, лично свое и са неповторими като излъчване. „Това беше може би и средство за самозащита, тъй като по онова време никой не ме смяташе за красив, а аз толкова исках да стана артист – споделя по-късно той. – Помня как сутрин, като наблюдаваше тримата си сина, майка ми със съчувствие казваше на баща ми: „Наш Чочо много черен, много грозен.“ Колкото и да звучи нелепо днес подобно твърдение за онези, които лично го познават, а и се възхищават от актьорските му превъплъщения, логика би могла да бъде потърсена в самия процес на юношеското израстване, когато младежът е бил висок, слаб, рошав и прекалено мургав. Но вместо да изстрада подобни констатации, Апостол стремглаво се впуска да гледа всеки нов филм. Сред неговите любимци първото място заема Спенсър Трейси – една от легендите на Златния век на Холивуд, участвал в 75 кинотворби в периода от 1930 до 1967 г. Той го очарова с харизмата, простотата и естествеността на актьорската игра. Точно тези качества ще бележат по-късно и превъплъщенията на самия Апостол. Възхищава се от таланта и аристократизма на Лорънс Оливие, когото следи още от първите филми с негово участие като „Огън върху Англия“, заедно с Флора Робсън и Вивиан Лий, за унищожението на Непобедимата армада. Отлично помни и изпълнението му на Орландо в „Както ви се харесва“, където му партнира Елизабет Бергнер като Розалинда. Допадат му мъжествеността, дори нахакаността на Кларк Гейбъл и мечтае да бъде като него. Може би един ден ще му предложат роли като тази на Рет Бътлър в „Отнесени от вихъра“ (1939). Няма склонност към лиричните артисти. А Жан Габен и Гари Купър го



*В ролята на незабравимия Виктор Франц  
от „Цената“ на Артър Милър, 1969 г.*

респектират с тяхната ярка, налагаща се индивидуалност. „У Катрин Хепбърн имаше някаква неукротимост, бунтарщина, докато лицето на Спенсър Трейси излъчваше аромата на току-що опечен хляб. Това сравнение бях измислил сам и често го повтарях със съзнанието, че то ще направи впечатление. Аз обичах и ценях още тогава неповторимостта в изкуството. Няма за мен и до днес по-ценно нещо от личния принос на артиста на сцената, от неизчерпаемото разнообразие на човешката личност.“ Какви точни синтетични дефиниции, направени от личност с ясна и непоклатима ценностна система!

Ще си позволя да споделя още един, за жалост, неизвестен шрих от многостранното дарование на Апостол Карамитев: неговата изключителна пластичност и музикална култура, които той изяви с яркото си очарование и усърдие, в няколко последователни музикално-театрални спектакли – дело на талантливия и изобретателен режисьор Виктор Марков през шестдесетте години. До ден днешен професионалистите помнят един уникален в нашата култура феномен. В претъпкана зала от две хиляди души актьорът предизвика фурор с участието си в първото професионално вариете у нас – „Ревю на 33 оборота“ (1962), изобилстващо с остроумие, свежи хрумвания и драматургични находки. Основоположникът на този сложен, но благодарен жанр у нас, режисьорът Виктор Марков явно е подозирал скритите заложи в това отношение на Апостол, които могат да се използват в непознато дотогава за нашата публика художествено направление. Той бе създавал звезден екип: балетмайстор – Богдан Ковачев, художник – Жак Авдала, композитори – Борис Карадимчев и Иван Стайков, както и легендарният „Джаз на оптимистите“ с диригент Божидар Секиларов. Сред този екип грееше превъплъщението на Апостол Карамитев в главната роля – на Конферансието, което не напускаше сцената в течение на два часа. Никога дотогава не бихме могли да си представим как актьорът умее да пее и да танцува. В такава светлина не го познавахме. Явно тази роля, която извежда в спектакъла основната тема – „Любовта през вековете“, бе откритие и за самия него. И той я изигра крилато и изобретателно. А публиката, захласната, преживяваше всяко негово движение, всеки негов жест, мимика и танц. Тук сред партньорите му бяха изтъкнати

актьори като Георги Черкелов, Леда Тасева, Анани Явашев, Лора Керанова, Хиндо Касимов и... започващият тогава кариерата си поп певец Емил Димитров, който скоро щеше да се нареди сред най-ярките имена в българската музикална култура на XX век! Е, може ли да се забрави толкова емоционална и забавна постановка, която се игра години наред! Колко жалко, че творческият тандем Виктор Марков – Апостол Карамитев не продължи и в бъдеще (по идеологически причини, които не зависеха и от двамата). Рядко се срещат толкова сходни личности в усещанията си за сценично присъствие и синтез на различни изкуства...

Каквото и да се опитваме да пишем за Апостола на българския театър и кино, все не е достатъчно; в белите полета остава енигмата. За него като че ли на пръв поглед всичко се знае и никой не може да го прежали. Мястото на популярното жълто четиво в съвременния печат завинаги е заличено от мащабите на гения, чиито измерения са във Вечността. Не искам да си спомням за неговото поклонение във ВИТИЗ „Кръстьо Сарафов“ през 1973-та. Огромно стълпотворение от хора, охранявани от конна милиция. Това беше най-мащабната масовка в моя живот, на която съм присъствала! Винаги ще отеква в съзнанието ми финалната реплика от прощалното слово на известния актьор Рачко Ябанджиев: „Сбогом, Принце!“